

Justitiedepartementet

Kriminalpolitiska enheten

Höjning av avgifterna till brottsofferfonden

Innehåll

Innehåll	1
1 Sammanfattning.....	3
2 Författningsförslag.....	3
2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:419) om brottsofferfond	3
2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll.....	4
3 Bakgrund och nuvarande ordning	4
3.1 Brottsofferfondens syfte och verksamhet	4
3.2 Brottsofferfondens ekonomi.....	5
Brottsofferfondens intäktskällor.....	5
Utvecklingen av brottsofferfondens intäkter.....	6
Utvecklingen av antalet lagföringar av brott med fängelse i straffskalan m.m.	7
3.3 Analys av orsakerna till brottsofferfondens minskade intäkter.....	8
4 Överväganden och förslag	9
4.1 Behovet av avgiftshöjningar.....	9
4.2 Utgångspunkterna för systemets utformning är ännu giltiga	9
4.3 Avgifterna enligt lagen om brottsofferfond och lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll bör höjas.....	10
4.4 Avgiftshöjningens storlek.....	11
Avgiften enligt lagen om brottsofferfond	11

Avgiften enligt lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll	12
5 Konsekvenser.....	12
6 Författningskommentar	14
6.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:419) om brottsofferfond	14
6.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll	14
Bilaga – Sammanställning av statistiska uppgifter.....	15

1 Sammanfattning

Brottsofferfonden har stor betydelse för såväl finansieringen av ideella organisationers verksamheter avseende brottsoffer och vittnen som för viktinologisk forskning. Sedan 2010 har intäkterna till brottsofferfonden minskat betydligt. Under samma tidsperiod har en allt större del av fondens medel fördelats till lokala brottsofferjourer, främst för finansieringen av samordning av vittnesstödsverksamheten i de allmänna domstolarna. Brottsofferfonden är huvudfinansiär av verksamheten.

Behoven av finansiering är stora och konkurrensen om befintliga medel hård. Situationen är bekymmersam och åtgärder bör därför vidtas för att förstärka brottsofferfonden. Samtidigt är det rimligt att gärningspersoner, som står för allvarigare former av brottslighet, tar ett stort ansvar för stödet till brottsoffer. Avgiften enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond bör därför höjas från 500 kr till 800 kr. Vidare bör avgiften enligt lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll höjas från femtio kr per dag som verkställigheten ska pågå, dock högst 6 000 kr för hela verkställighetsperioden, till åttio kronor per dag som verkställigheten ska pågå, dock högst 9 600 kronor för hela verkställighetsperioden. Därigenom beräknas fonden tillföras ytterligare drygt 18 000 000 kr årligen. Avgiftshöjningarna ska gälla från och med den 1 januari 2015.

2 Författningsförslag

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:419) om brottsofferfond

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1994:419) om brottsofferfond ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

<p>Den som döms för ett eller flera brott <i>skall</i>, om fängelse ingår i straffskalan för något av brotten, i domen åläggas att betala en avgift på 500 kr. Detsamma gäller när fråga om ansvar för brott tas upp av åklagare genom strafföreläggande.</p>	<p>1 §¹ Den som döms för ett eller flera brott <i>ska</i>, om fängelse ingår i straffskalan för något av brotten, i domen åläggas att betala en avgift på 800 kronor. Detsamma gäller när fråga om ansvar för brott tas upp av åklagare genom strafföreläggande.</p>
---	---

Avgift *skall* inte tas ut om påföljdseftergift meddelas.

Avgift *ska* inte tas ut om påföljdseftergift meddelas.

¹ Senaste lydelse 1999:582.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om brott som har begåtts före ikraftträdandet.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §²

Den dömda *skall* betala en avgift, om det är motiverat med hänsyn till hans möjligheter att erhålla inkomst under verkställigheten utanför anstalt.

Den dömda *ska* betala en avgift, om det är motiverat med hänsyn till hans möjligheter att erhålla inkomst under verkställigheten utanför anstalt.

Avgiften uppgår till *femtio* kronor per dag som verkställigheten *skall* pågå, dock högst 6 000 kronor för hela verkställighetsperioden. Avgiften *skall* betalas i förskott och tillföras brottsofferfonden.

Avgiften uppgår till *åttio* kronor per dag som verkställigheten *ska* pågå, dock högst 9 600 kronor för hela verkställighetsperioden. Avgiften *ska* betalas i förskott och tillföras brottsofferfonden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om beslut om verkställighet av straffet utanför anstalt som har fattats före ikraftträdandet.

3 Bakgrund och nuvarande ordning

3.1 Brottsofferfondens syfte och verksamhet

Brottsofferfonden inrättades den 1 juli 1994 genom lagen (1994:419) om brottsofferfond.³ Detta för att på ett mycket påtagligt sätt lyfta fram brottsoffren och tydligt markera att statsmakterna står på brottsoffrens

² Senaste lydelse 2005:42.

³ Prop. 1993/94:143, bet. 1993/94:JuU25, rskr. 1993/94:320.

sida.⁴ Fonden finansieras genom avgifter dels från personer som har dömts för ett eller flera brott där fängelse ingår i straffskalan för något av brotten, alternativt har godtagit ett strafföreläggande enligt motsvarande förutsättningar (1 § lagen om brottsofferfond), dels från personer som har dömts till fängelse, men verkställer straffet utanför anstalt genom intensivövervakning med elektronisk kontroll, s.k. fotboja (5 § lagen [1994:451] om intensivövervakning med elektronisk kontroll).

Avgifterna förs till en brottsofferfond. Fondens medel ska, enligt de föreskrifter som regeringen bestämmer, användas för verksamhet som gagnar brottsoffer (3 § lagen om brottsofferfond). Bidrag från fonden får lämnas för att stödja forskning, utbildning, information och utvecklingsverksamhet. Bidrag får även lämnas till ideella organisationer i form av verksamhetsstöd (1 § förordningen [1994:426] om brottsofferfond).

Under 2013 fördelades sammanlagt drygt 30 100 000 kr från brottsofferfonden. Närmare 54 procent av medlen fördelades till ideella organisationer, 34 procent till forskning, sju procent till utbildning och resterande fem procent till information samt försöks- och utvecklingsverksamhet.⁵

3.2 Brottsofferfondens ekonomi

Brottsofferfondens intäktskällor

Enligt 1 § lagen om brottsofferfond ska den som döms för ett eller flera brott, om fängelse ingår i straffskalan för något av brotten, i domen åläggas att betala en avgift på 500 kr. Detsamma gäller när fråga om ansvar för brott tas upp av åklagare genom strafföreläggande. Avgift ska inte tas ut om påföljdseftergift meddelas.

Bestämmelserna i 35 kap. 7 § brottsbalken om bortfallande av böter gäller även avgifter till brottsofferfonden (2 § lagen om brottsofferfond). Det innebär att en ådömd brottsofferfondsavgift preskriberas fem år efter att domen vunnit laga kraft och att avgiften som huvudregel bortfaller om den dömde avlider.

Förordningen om brottsofferfond innehåller även bestämmelser om uppbörd och indrivning av fondavgifter. Rikspolisstyrelsen ska varje månad redovisa inbetalda avgifter till Kammarkollegiet. Kronofogdemyndigheten ska redovisa indrivna avgifter till Kammarkollegiet (7 § förordningen om brottsofferfond).

Vid sidan av de avgifter som tas ut enligt lagen om brottsofferfond finansieras fonden även av avgifter enligt lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll. Den avgiften uppgår till femtio kr per dag som

⁴ Prop. 1993/94:143 s. 20.

⁵ Brottsoffermyndighetens årsredovisning 2013 s. 12.

verkställigheten ska pågå, dock högst 6 000 kr för hela verkställighetsperioden. Avgiften ska betalas om det är motiverat med hänsyn till den dömdes möjligheter att erhålla inkomst under verkställigheten utanför anstalt, vilket i så fall sker i förskott.

Brottsofferfonden tillförs även ett marginellt tillskott genom donationer från enskilda givare och ränteintäkter.⁶ Vidare tar Tullverket med stöd av 32 § lagen (2000:1225) om straff för smuggling ut brottsofferfondsavgift vid utfärdande av strafförelägganden.

Avgiften enligt lagen om brottsofferfond höjdes 1999 från 300 kr till 500 kr.⁷ Efter avgiftshöjningen ökade fondens intäkter avseende denna finansieringsdel redan nästföljande år från 11,2 miljoner kr till 15,5 miljoner kr. Enligt Utredningen om Brottsoffermyndigheten har höjningen av avgiften haft stor betydelse för fondens utveckling.⁸

Frågan om en ytterligare höjning av avgiften enligt lagen om brottsofferfond behandlades senast av Utredningen om Brottsoffermyndigheten. Utredningen föreslog inte någon höjning av avgiften. Enligt utredningen borde i stället en grundlig utvärdering av brottsofferfonden genomföras varefter frågan om en höjning av avgiften borde övervägas på nytt.⁹ Någon allmän utvärdering av fonden har hittills inte genomförts.

När det gäller avgifter som tas ut enligt 5 § lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll höjdes maxbeloppet 2005 från 3 000 kr till 6 000 kr.¹⁰ Höjningen var en konsekvens av att möjligheten att verkställa fängelsestraff genom intensivövervakning med elektronisk kontroll utökades från tre till sex månader.¹¹

Utvecklingen av brottsofferfondens intäkter

Av inhämtade uppgifter från Brottsoffermyndigheten framgår att brottsofferfondens totala intäkter följde en ökande trend till och med 2008 då de nådde sin högsta nivå (37 886 000 kr). Under 2009 minskade intäkterna (35 975 000 kr) för att återigen öka något under 2010 (36 108 000 kr). Sedan 2010 har intäkterna kontinuerligt minskat och 2013 låg de under 2005 års nivå.¹²

⁶ A.a. s. 29.

⁷ Prop. 1998/99:100, bet. 1998/99:FiU27, rskr. 1998/99:249.

⁸ SOU 2004:61 s. 122.

⁹ A.a. s. 131.

¹⁰ Prop. 2004/05:34, bet. 2004/05:JuU14, rskr. 2004/05:148.

¹¹ Prop. 2004/05: 34 s. 46.

¹² Brottsoffermyndighetens årsredovisning 1999-2013.

Tabell 1

År	1999 ¹³	2010	2011	2012	2013
Intäkt (Tkr)	18 970	36 108	34 950	33 558	31 555

Utvecklingen av antalet lagföringar av brott med fängelse i straffskalan m.m.

Av uppgifter från Brottsförebyggande rådet framgår att antalet lagföringar med fängelse i straffskalan följer en minskande trend mellan 2010 och 2012.¹⁴ Motsvarande uppgifter för 2013 är ännu inte tillgängliga.¹⁵ Utvecklingen för 2010 till och med 2012 korresponderar överlag med den minskande trenden avseende brottsofferfondens totala intäkter.

Även antalet personer dömda till fängelse som påbörjade verkställighet av straffet genom intensivövervakning med elektronisk kontroll följer en minskande trend mellan 2010 och 2013. Vidare minskade under samma tidsperiod även andelen personer som verkställde straffet genom intensivövervakning med elektronisk kontroll och som blev ålagda att betala avgiften. Därmed minskade intäkterna från avgifter enligt lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll från drygt 2 760 000 kr 2010 till knappt 1 880 000 kr 2013.

Antalet utskickade betalningsanmaningar avseende avgifter enligt lagen om brottsofferfond och graden av frivillig betalning m.m.

Av uppgifter som har inhämtats från Rikspolisstyrelsen framgår att antalet utskickade betalningsanmaningar avseende avgifter enligt lagen om brottsofferfond ökade något från 2010 till 2011.¹⁶ Mellan 2011 och 2013 minskade dock antalet sådana betalningsanmaningar avsevärt. Resultatet följer det minskade antalet lagföringar för brott med fängelse i straffskalan under samma period.¹⁷ Även antalet frivilligt betalda sådana avgifter följer mellan 2010 och 2013 en kontinuerligt minskande trend. Vidare minskade även andelen frivilligt betalda avgifter enligt lagen om brottsofferfond, från 48,5 procent 2010 till 43,9 procent 2013. Det totala beloppet som frivilligt betalades in mellan 2010 och 2013 minskade med ca 3 150 000 kr.

¹³ År 1999 redovisas mot bakgrund av att den senaste höjningen av den aktuella avgiften trädde i kraft den 1 juli detta år.

¹⁴ Se tabell 2 i bilagan.

¹⁵ Den officiella statistiken publiceras den 28 maj 2014.

¹⁶ Se tabell 3 i bilagan.

¹⁷ Se tabell 2 i bilagan.

*Obetalda avgifter enligt lagen om brottsofferfond som har lämnats över till Kronofogdemyndigheten för indrivning m.m.*¹⁸

Av uppgifter som har inhämtats från Kronofogdemyndigheten framgår att antalet inkomna ärenden om obetalda avgifter enligt lagen om brottsofferfond följer en svagt ökande trend mellan 2010 och 2012.¹⁹ Trenden bryts dock under 2013. Detsamma gäller för totalbeloppet som årligen har debiterats under dessa år. När det gäller antalet ärenden som har avslutats med inbetalning respektive totalt inbetalt belopp följer dessa en svagt minskande trend. Antal pågående ärenden och berörda personer följer däremot en svagt ökande trend, liksom det sammanlagda beloppet för obetalda sådana avgifter. När det gäller antalet preskriberade ärenden ligger dessa relativt stabilt runt 18 000 per år mellan 2010 och 2013.

3.3 Analys av orsakerna till brottsofferfondens minskade intäkter

Av redovisningen ovan framgår att såväl antalet lagföringar för brott där fängelse ingår i straffskalan som antalet dömda personer som verkställer straffet genom intensivövervakning med elektronisk kontroll har minskat sedan 2010. Jämfört med 2010 skickades under 2013 sammanlagt 10 622 färre betalningsanmaningar avseende avgifter enligt lagen om brottsofferfond ut med ett sammantaget minskat belopp om drygt 5 300 000 kr. Under samma tidsperiod minskade även intäkterna från avgifter från dömda personer som verkställer fängelsestraff utanför anstalt genom intensivövervakning med elektronisk kontroll med knappt 900 000 kr.

När det gäller betalningsfrekvensen för frivillig betalning av avgifter enligt lagen om brottsofferfond minskade denna mellan 2010 och 2012, från 48,5 procent till 42,9 procent. År 2013 ökade betalningsfrekvensen något till 43,9 procent. Även totalbeloppet för betalning av sådana avgifter efter överlämning från Rikspolisstyrelsen till Kronofogdemyndigheten minskade mellan 2010 och 2013. Detta trots ett större antal både berörda personer och pågående ärenden. Likaså minskade under samma tidsperiod även såväl antalet som andelen ärenden som avslutades med inbetalning.

Sammantaget innebär utvecklingen att intäkterna till brottsofferfonden mellan 2010 och 2013 har minskat betydligt och att trenden följer utvecklingen av lagföringsstatistiken. Även graden av frivillig betalning har påverkat utvecklingen.

¹⁸ I uppgifterna om betalda avgifter till Kronofogdemyndigheter ingår alla avgifter som har blivit betalda, oavsett om betalningen efter överlämnandet från Rikspolisstyrelsen till Kronofogdemyndigheten har skett genom frivillig betalning eller genom indrivningsåtgärder. Kronofogdemyndigheten särskiljer inte hur betalning av brottsofferfondsavgifter har skett.

¹⁹ Se tabell 4 i bilagan.

4 Överväganden och förslag

4.1 Behovet av avgiftshöjningar

Brottsofferfonden bör vara så stor att den kan fylla den avsedda uppgiften att stärka brottsoffrens ställning.²⁰ Fonden har stor betydelse för såväl finansieringen av ideella organisationers verksamhet avseende brottsoffer och vittnen som för viktimologisk forskning. Som redovisats har intäkterna till brottsofferfonden minskat i en inte obetydlig omfattning sedan 2010.²¹ De minskade intäkterna har inneburit att en allt större del av fondens medel fördelats till lokala brottsofferjourer, främst för finansieringen av samordning av vittnesstödsverksamheten i de allmänna domstolarna. Vittnesstödsverksamheten är mycket uppskattad och bidrar till tryggare målsägande och vittnen i brottmål. Brottsofferfonden är huvudfinansiär av verksamheten.

En delvis omfördelning av brottsofferfondens medel mot ökat verksamhetsstöd har, utan negativa konsekvenser för den viktimologiska forskningen, kunnat genomföras tack vare regeringens särskilda satsning på forskning inom området mäns våld mot kvinnor.²² Satsningen går nu mot sitt slut. Sammantaget är behoven av finansiering stora och konkurrensen om befintliga medel hård.²³ Situationen är bekymmersam och åtgärder bör vidtas för att förstärka brottsofferfonden.

4.2 Utgångspunkterna för systemets utformning är ännu giltiga

I förarbetena till lagen om brottsofferfond anfördes att systemet ska vara acceptabelt ur rättsvisesynpunkt, enkelt att tillämpa och förutsebart för den enskilde. Vidare ska avgiften inte vara högre än att frivillig betalning underlättas och heller inte inkräkta på betalning av eventuella skadestånd och böter.²⁴ Inför inrättandet av brottsofferfonden anfördes vidare att det ligger en pedagogisk poäng i att gärningspersoner, som står för allvarigare former av brottslighet, får betala en särskild avgift som direkt avsätts för brottsofferfrämjande åtgärder. Dessa utgångspunkter är alltså styrande för systemets utformning och avgiftens storlek.

Av förarbetena till lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll framgår att en bärande tanke bakom införandet av lagen var att fängelsedömda ska kunna verkställa straffet utan att det i princip påverkar deras inkomstmöjligheter. Verkställighet av fängelsestraffet utanför anstalt förväntades därmed medföra väsentligt förbättrade ekonomiska möjligheter för den dömda. För att balansera det ökade ekonomiska utrymmet hos den som verkställer fängelsestraff genom

²⁰ Prop. 1993/94:143 s. 24.

²¹ Se avsnitt 3.2.

²² Ju2008/8341/KRIM, Ju2011/4765/KRIM.

²³ Brottsoffermyndighetens årsredovisning 2013 s. 12 ff.

²⁴ Prop. 1993/94:143 s. 22 ff.

intensivövervakning med elektronisk kontroll gentemot den som verkställer fängelsestraff i anstalt infördes systemet med en kompensatorisk avgift till brottsofferfonden. Utgångspunkten för bestämmandet av avgiftens storlek bör vara en jämförelse mellan de inkomstmöjligheter den dömda har under verkställigheten utanför anstalt och de inkomstmöjligheter som föreligger vid verkställighet i anstalt.²⁵ Dessa utgångspunkter är alltjämt styrande för avgiftens storlek.

4.3 Avgifterna enligt lagen om brottsofferfond och lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll bör höjas

Bedömning: Brottsofferfonden bör förstärkas genom höjningar av avgifterna enligt 1 § lagen om brottsofferfond och 5 § lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll.

En rimlig utgångspunkt är att de gärningspersoner som står för allvarigare former av brottslighet, dvs. brott där fängelse ingår i straffskalan, tar ett stort ansvar för stödet till brottsoffer och den viktologiska forskningen. En höjning av avgifterna är en tydlig markering mot allvarigare former av brottslighet och den stärker brottsoffrens ställning. Åtgärden stämmer därmed väl överens med de mål för kriminalpolitiken som regeringen och riksdagen har beslutat om. Därtill kommer att avgifterna inte har höjts sedan den 1 juli 1999 respektive den 1 augusti 1994. De räknas heller inte upp enligt något index. I dagens prisnivå (mars 2014) motsvarar värdet av 500 kr 1999, dvs. det är som avgiften enligt lagen om brottsofferfond senast höjdes, ca 605 kr. Det innebär en förändring med omkring 21 procent. När det gäller avgiften enligt lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll motsvarar värdet av 50 kr 1994 i dagens prisnivå knappt 65 kr. Det innebär en förändring med omkring 26 procent.²⁶

De ideella organisationerna gör betydande insatser till stöd för brottsoffer. Det är angeläget att de ges tillräckliga medel för sin verksamhet och det är naturligt att brottsofferfonden även fortsättningsvis används för detta ändamål. I sammanhanget bör nämnas att flera ideella organisationer, bland annat Brottsofferjouren, vid ett flertal tillfällen under senare år har påtalat att den stödjande verksamheten är i behov av ökade resurser. Även vittnesstödsverksamheten, som finansieras genom brottsofferfonden, är i behov av förstärkt finansiering. En situation där det ekonomiska stödet från brottsofferfonden till ideella organisationer kan behöva dras ned bör därför undvikas.

²⁵ Prop. 1993/94:184 s. 19 ff.

²⁶ SCB.

Sedan regeringens tillträde 2006 har ca 80 miljoner kr fördelats till forskning inom området mäns våld mot kvinnor m.m.²⁷ Fondens medel har därmed, utan negativa konsekvenser för den viktimologiska forskningen, delvis kunnat omfördelas mot ökat verksamhetsstöd. Satsningen går nu mot sitt slut. Sammantaget är behoven av finansiering stora och konkurrensen om brottsofferfondens befintliga medel hård. En situation där det ekonomiska stödet från brottsofferfonden till den viktimologiska forskningen kan behöva dras ned i en inte obetydlig omfattning bör undvikas.

Sammanfattningsvis finns skäl att nu höja avgiften enligt såväl lagen om brottsofferfond som lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll.

4.4 Avgiftshöjningens storlek

Avgiften enligt lagen om brottsofferfond

Förslag: Avgiften enligt 1 § lagen (1994:419) om brottsofferfond höjs från 500 kr till 800 kr.

Enbart med hänvisning till den rådande prisnivån finns utrymme att höja avgiften med drygt 100 kr. Med en höjning som inte överstiger ökningen av prisnivån i allmänhet säkerställs att avgiften även fortsättningsvis inte är högre än att frivillig betalning underlättas och heller inte inkräktar på betalning av eventuella skadestånd till följd av brottet och böter. Det finns emellertid skäl som motiverar en ytterligare höjning av avgiftens storlek. Som uttalats ovan är det från kriminalpolitiska utgångspunkter eftersträvansvärt att gärningspersoner, som står för allvarigare former av brottslighet, tar ett stort ansvar för stödet till brottsoffer. En reell förstärkning av brottsofferfonden är därför ett effektivt sätt att stärka brottsoffrens ställning och samtidigt ytterligare betona gärningspersonernas ansvar. Vidare ska beloppet kunna stå sig över en längre tid.

Vid en samlad bedömning framstår en höjning av avgiften till 800 kr, som väl avvägd. Ett sådant belopp bedöms generellt sett inte vara högre än att det även fortsättningsvis kan underlätta frivillig betalning och bör heller inte inkräkta på betalningen av eventuella skadestånd eller böter. Vidare får avgiften anses så låg att regler om jämkning även fortsättningsvis kan undvaras.

I enskilda fall, främst när det gäller ungdomar och andra som saknar inkomst, kan det inte uteslutas att en höjning till 800 kr kan komma att bli kännbar och inkräkta på möjligheterna att betala avgiften, liksom

²⁷ Se fotnot 22.

eventuella böter och skadestånd. Mot bakgrund av att avgiftshöjningen är begränsad och ska kunna stå sig över en längre tid får en sådan konsekvens dock anses acceptabel.

Avgiften enligt lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll

Förslag: Avgiften enligt 5 § lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll höjs från femtio kronor per dag som verkställigheten ska pågå, dock högst 6 000 kronor för hela verkställighetsperioden, till åttio kronor per dag som verkställigheten ska pågå, dock högst 9 600 kronor för hela verkställighetsperioden.

Enbart med hänvisning till den rådande prisnivån finns utrymme att höja avgiften med ca femton kr per dag som verkställigheten ska pågå, dock högst 1 800 kronor för hela verkställighetsperioden. Det finns emellertid skäl som motiverar en ytterligare höjning av avgiftens storlek. Som uttalats ovan är det från kriminalpolitiska utgångspunkter eftersträvansvärt att gärningspersoner, som står för allvarigare former av brottslighet, tar ett stort ansvar för stödet till brottsoffer. En förstärkning av brottsofferfonden är därför ett effektivt sätt att stärka brottsoffrens ställning och samtidigt ytterligare betona gärningspersonernas ansvar. Vidare ska beloppet kunna stå sig över en längre tid. Dessutom har regeringen under de två senaste mandatperioderna genomfört ett antal reformer för att stärka drivkrafterna till arbete, de så kallade jobbskatteavdragen. Det har medfört ytterligare förbättrade ekonomiska fördelar för en fängelsedömd som verkställer straffet utanför anstalt jämfört med i anstalt.

Vid en samlad bedömning framstår en höjning av avgiften till åttio kr per dag som verkställigheten ska pågå, dock högst 9 600 kronor för hela verkställighetsperioden, som väl avvägd.

5 Konsekvenser

De föreslagna avgiftshöjningarna förväntas inte medföra några ökade kostnader för staten.

Det är troligt att de bakomliggande skälen till brottsofferfondens minskade intäkter kommer att bestå i vart fall de närmsta åren. Vidare kan det inte uteslutas att förslaget om en avgiftshöjning enligt lagen om brottsofferfond även kan medföra att såväl betalningsviljan som betalningsförmågan minskar ytterligare. Några närmare uppskattningar av de intäktsökningar förslagen förväntas leda till är därför svåra att göra. De beräkningarna som redovisas nedan måste bedömas mot den bakgrunden.

Under 2013 betalades 41 467 avgifter enligt lagen om brottsofferfond frivilligt, vilket motsvarar en betalningsfrekvens om 43,9 procent. Av de avgifter som betalades efter överlämnande från Rikspolisstyrelsen till Kronofogdemyndigheten avslutades 16 312 ärenden med inbetalning, vilket motsvarar en betalningsfrekvens om 43 procent. Under förutsättning att antalet lagföringar för brott med fängelse i straffskalan och betalningsfrekvensen avseende avgifter enligt lagen om brottsofferfond ligger kvar på liknande nivåer även efter den föreslagna höjningen beräknas höjningen från 500 kr till 800 kr årligen tillföra brottsofferfonden ca 17 000 000 kr.

Under 2013 påbörjade 1 987 personer verkställighet av straffet enligt lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll. Intäkterna från dessa avgifter uppgick samma år till 1 876 000 kr. Det innebär att de dömda i genomsnitt betalade ca 944 kr per person. Eftersom avgiften är femtio kr per dag uppgick antalet dagar som verkställigheten pågick i genomsnitt till knappt 19 dagar. Omvandlat till en avgift om åttio kr per dag skulle de dömda i genomsnitt ha betalat ca 1 511 kr per person och de totala intäkterna från dessa avgifter således ha uppgått till ca 3 000 000 kr. Det innebär en ökning med drygt 1 100 000 kr.

Uppskattningsvis innebär alltså förslagen att fonden årligen beräknas tillföras ytterligare ca 17 000 000 kr avseende avgifter enligt lagen om brottsofferfond och ca 1 100 000 kr enligt lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll. Totalt beräknas fondens intäkter efter de föreslagna avgiftshöjningarna årligen uppgå till drygt 49 000 000 kr.

6 Författningskommentar

6.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:419) om brottsofferfond

1 §

Den som döms för ett eller flera brott *ska*, om fängelse ingår i straffskalan för något av brotten, i domen åläggas att betala en avgift på 800 kronor. Detsamma gäller när fråga om ansvar för brott tas upp av åklagare genom strafföreläggande.

Avgift *ska* inte tas ut om påföljdseftergift meddelas.

Paragrafen innehåller de grundläggande bestämmelserna om skyldigheten att betala en avgift till brottsofferfonden. Ändringen innebär att avgiften höjs från 500 kr till 800 kr. I övrigt har språkliga ändringar gjorts. Av övergångsbestämmelsen framgår att äldre bestämmelser *ska* gälla i fråga om brott som har begåtts före ikraftträdandet.

6.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll

5 §

Den dömd *ska* betala en avgift, om det är motiverat med hänsyn till hans möjligheter att erhålla inkomst under verkställigheten utanför anstalt.

Avgiften uppgår till *åttio* kronor per dag som verkställigheten *ska* pågå, dock högst 9 600 kronor för hela verkställighetsperioden. Avgiften *ska* betalas i förskott och tillföras brottsofferfonden.

Paragrafen innehåller de grundläggande bestämmelserna om skyldigheten att betala en avgift för den som verkställer ett fängelsestraff genom intensivövervakning med elektronisk kontroll, så kallad fotboja. Ändringen innebär att avgiften höjs från femtio kronor per dag som verkställigheten *ska* pågå, dock högst 6 000 kronor för hela verkställighetsperioden, till *åttio* kronor per dag som verkställigheten *ska* pågå, dock högst 9 600 kronor för hela verkställighetsperioden. I övrigt har språkliga ändringar gjorts.

En övergångsbestämmelse införs i syfte att undvika tillämpningsproblem vid fastställandet av avgiftens storlek vid påföljder som verkställs i anslutning till ikraftträdandet. Övergångsbestämmelsen innebär att äldre bestämmelser *ska* gälla i fråga om beslut om verkställighet av straffet utanför anstalt som har fattats före ikraftträdandet.

Bilaga – Sammanställning av statistiska uppgifter

Tabell 2 Utvecklingen av antalet lagföringar av brott med fängelse i straffskalan m.m.²⁸

År	1999 ²⁹	2009 ³⁰	2010	2011	2012	2013 ³¹
Antal lagföringar (brott med fängelse i straffskalan) ³²	72 174	85 976	87 217	87 495	84 704	-
Antal individer (brott med fängelse i straffskalan) ³³	66 693	80 104	80 980	80 771	77 850	-
Antal lagföringar per individ (brott med fängelse i straffskalan)	1,082	1,073	1,077	1,083	1,088	-
IÖV ³⁴	3 529	3 022	2 905	2 356	2 289	1 987
IÖV avbrutna	-	236	259	235	215	207
Antal beslut om att IÖV-avgift ska betalas	-	1 512	1 452	1 245	1 249	952
Andel beslut om att IÖV-avgift ska betalas (procent) ³⁵	-	50	50	53	54	48
Antal beslut om att IÖV-avgift inte ska betalas	-	1 413	1 416	1 073	1 015	999
Antal beslut om IÖV-avgift där innehållet är okänt	-	99	56	39	34	20

²⁸ Brottsförebyggande rådet.

²⁹ År 1999 redovisas mot bakgrund av att den senaste höjningen av den aktuella avgiften trädde i kraft den 1 juli detta år. En viss försiktighet bör intas vid jämförelser av uppgifterna för 1999 med åren 2009 till 2012. Detta eftersom lagstiftning har ändrats, vilket har medfört att vissa brott som 1999 inte hade fängelse i straffskalan numera har fängelse i straffskalan. Vidare har nya brott tillkommit under denna period, som har fängelse i straffskalan.

³⁰ År 2009 redovisas mot bakgrund av att tidsförskjutningar i systemet gör även detta år relevant för brottsofferfondens intäkter under nästföljande år.

³¹ Den officiella statistiken publiceras den 28 maj 2014.

³² Uppgifterna avser lagföringar genom dom eller strafföreläggande för brott med fängelse i straffskalan. Lagföring genom åtalsunderlåtelse för brott med fängelse i straffskalan har rensats bort för att statistiken ska vara relevant i förhållande till betalning av avgifter till brottsofferfonden. En individ kan förekomma mer än en gång per kalenderår.

³³ En individ kan förekomma mer än en gång per kalenderår.

³⁴ Kriminalvården. Uppgifterna avser personer dömda till fängelse som respektive år har påbörjat verkställighet av straffet enligt lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll.

³⁵ Det totala antalet beslut avseende betalning av avgifter stämmer inte helt överens med antalet påbörjade verkställigheter av straffet enligt lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll. Enligt Kriminalvården beror det på att uttagen görs vid olika tillfällen och att korrigeringar därför kan ha gjorts mellan dessa tidpunkter.

Tabell 3 Antalet utskickade betalningsanmaningar avseende avgifter enligt lagen om brottsofferfond och graden av frivillig betalning m.m.³⁶

År	2010	2011	2012	2013
Antal utskickade betalningsanmaningar avseende domar med utfärdad brottsofferfondavgift ³⁷	67 260	67 518	65 883	61 501
Antal betalda avgifter avseende domar med utfärdad brottsofferfondavgift	31 806	27 340	26 022	25 067
Antal utskickade betalningsanmaningar avseende strafförelägganden med utfärdad brottsofferfondavgift	37 816	38 313	36 232	32 953
Antal betalda avgifter avseende strafförelägganden med utfärdad brottsofferfondavgift	19 178	19 246	17 792	16 400
Totalt antal utskickade betalningsanmaningar	105 076	105 831	102 115	94 454
Totalt antal betalda avgifter	50 984	46 586	43 814	41 467
Andel betalda avgifter (procent)	48,5	44,0	42,9	43,9
Totalt debiterat belopp (tkr)	52 538	52 916	51 058	47 227
Totalbelopp betalda avgifter (tkr) ³⁸	24 313	23 321	22 190	21 167
Antal ärenden överlämnade till Kronofogdemyndigheten ³⁹	46 218	47 318	47 683	40 708
Totalbelopp för ärenden överlämnade till Kronofogdemyndigheten (tkr)	23 109	23 659	23 842	20 354

³⁶ Rikspolisstyrelsen, som är central uppbördsmyndighet för brottsofferfondsavgifter.

³⁷ Uppgifterna avser lagakraftvunna domar.

³⁸ Summan för respektive år stämmer inte överens med Kammarkollegiets redovisning av inkomna medel till brottsofferfonden för samma år. Att beloppen skiljer sig åt beror på att en viss tidsförskjutning sker runt årsskiftet avseende den tidpunkt då medlen bokförs hos Rikspolisstyrelsen respektive Kammarkollegiet. Det blir således olika brytdatum, eftersom Rikspolisstyrelsen månadsvis redovisar inkomna medel vidare till Kammarkollegiet.

³⁹ Summan för respektive år stämmer inte överens med antalet inkomna ärenden till Kronofogdemyndigheten, se *tabell 4*. Kronofogdemyndigheten har uppgett att möjliga förklaringar kan vara hur uppgifterna tas ut ur systemet och att Rikspolisstyrelsen respektive Kronofogdemyndigheten gör olika urval.

Tabell 4 Obetalda avgifter enligt lagen om brottsofferfond som har lämnats över till Kronofogdemyndigheten för indrivning m.m.⁴⁰

År	2010	2011	2012	2013
Antal inkomna ärenden ⁴¹	38 994	39 665	40 138	37 962
Debiterat belopp (tkr)	19 490	19 823	20 064	18 973
Antal avslutade ärenden ⁴²	18 920	18 517	18 346	18 196
Antal ärenden som har avslutats med inbetalning	16 792	16 440	16 342	16 312
Antal ärenden som har avslutats utan inbetalning ⁴³	2 128	2 077	2 004	1 884
Andel ärenden som har avslutats med inbetalning (procent)	43,1	41,4	40,7	43,0
Inbetalt belopp ⁴⁴ (tkr)	8 504	8 317	8 270	8 134
Antal pågående ärenden	118 736	121 694	125 961	127 438
Antal berörda personer	68 130	70 445	73 037	73 815
Obetalt belopp (tkr)	60 949	60351	62532	63261
Antal preskriberade ärenden	17942	18190	17795	18289

⁴⁰ Kronofogdemyndigheten.

⁴¹ Se fotnot 38.

⁴² Uppgifterna avser samtliga avslutade ärenden för respektive år oavsett vilket år ärendena kom in till Kronofogdemyndigheten.

⁴³ Orsakerna till att ärenden avslutas utan att full betalning har inkommit beror främst på att gäldenärer antingen har avlidit eller beviljats skuldsanering.

⁴⁴ Vid en jämförelse av antalet ärenden som har avslutats med inbetalning och totalt inbetalt belopp för respektive år stämmer siffrorna inte överens. Att ett mål blir fullbetalt ett visst år är enligt Kronofogdemyndigheten inte detsamma som att 500 kr har inkommit just det året. Delar av skulden kan ha blivit betald under ett annat år. Vidare stämmer summan avseende totalt inbetalt belopp för respektive år inte överens med Kammarkollegiets redovisning av inkomna medel till brottsofferfonden för samma år. Att dessa belopp skiljer sig åt beror på att en viss tidsförskjutning sker runt årsskiftet avseende den tidpunkt medlen bokförs hos Kronofogdemyndigheten respektive Kammarkollegiet. Det blir således olika brytdatum, eftersom Kronofogdemyndigheten månadsvis redovisar inkomna medel vidare till Kammarkollegiet.